

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ



# Τεχνολογικά Χρονικά

Οφέλη και προβληματισμοί από την αξιοποίηση  
των επιτευγμάτων των μοριακών βιοεπιστημών

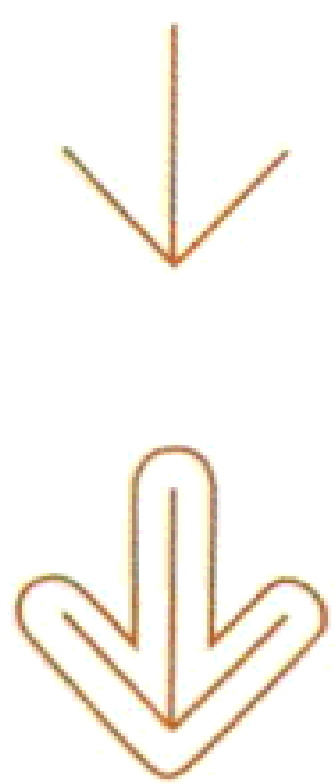
Φεστιβάλ Επιδαύρου  
(μια σύντομη ιστορική αναδρομή)

Αξιολόγηση στο ΤΕΙ Αθήνας

ΤΕΥΧΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ  
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ  
ΜΑΡΤΙΟΣ  
2009

16



# ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚά Χρονικά

|                                   |                                                                                                             |
|-----------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Ιδιοκτησία                        | ΤΕΙ Αθήνας                                                                                                  |
| Εκδότης                           | Δημήτριος Νίνος<br>Πρόεδρος ΤΕΙ Αθήνας                                                                      |
| Διευθυντής                        | Αντώνιος Καμμάς                                                                                             |
| Συντακτική Επιτροπή               | Δημήτριος Νίνος<br>Μιχαήλ Μπρατάκος<br>Ιωάννης Χάλαρης<br>Απόστολος Παπαποστόλου<br>Γεώργιος Γιαννακόπουλος |
| Επιμέλεια έκδοσης                 | Ιφιγένεια Αναστασάκου<br>Ελένη Βαβουράκη<br>Δώρα Φραγκούλη<br>Δανάη Κονδύλη                                 |
| Καλλιτεχνική<br>Επιμέλεια έκδοσης | Έφη Παναγιωτίδη                                                                                             |
| Εκτύπωση                          | Focus on Health Ε.Π.Ε.                                                                                      |



## ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ

|                       |                          |
|-----------------------|--------------------------|
| Πρόεδρος              | Δημήτριος Νίνος          |
| Αντιπρόεδρος          | Αντώνιος Καμμάς          |
| Αντιπρόεδρος          | Μιχαήλ Μπρατάκος         |
| Αντιπρόεδρος          | Ιωάννης Χάλαρης          |
| Διευθύντρια ΣΕΥΠ      | Ευαγγελία Πρωτόπαπα      |
| Διευθυντής ΣΤΕΦ       | Δημήτριος Βάττης         |
| Διευθυντής ΣΓΤΚΣ      | Νικήτας Χιωτίνης         |
| Διευθυντής ΣΔΟ        | Γεώργιος Πολυχρονόπουλος |
| Διευθυντής ΣΤΕΤΡΟΔ    | Ιωάννης Τσάκνης          |
| Γενική Γραμματέας     | Κωνσταντίνα Μασούρα      |
| Γραμματέας Συμβουλίου | Αφροδίτη Λάσκαρη         |

## ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΩΝ

|                    |                                                                                                              |
|--------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Πρόεδρος ΕΕ&Ε      | Μιχαήλ Μπρατάκος                                                                                             |
| Αντιπρόεδρος ΤΕΙ-Α | Αντιπρόεδρος                                                                                                 |
| Αντιπρόεδρος       | Ιωάννης Τσάκνης                                                                                              |
| Μέλη ΕΕ&Ε          | Ευαγγελία Πρωτόπαπα<br>Γεώργιος Παναγιάρης<br>Δήμος Τριάντης<br>Γεώργιος Γιαννακόπουλος<br>Πέτρος Πουλμέντης |
| Γραμματέας ΕΕ&Ε    | Ιφιγένεια Αναστασάκου                                                                                        |

|    |                       |     |                                                                                                                         |
|----|-----------------------|-----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1  | ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ  | 4   | ▪ Νέο σύστημα εισαγωγής στην ανώτατη εκπαίδευση                                                                         |
| 2  | ΘΕΣΜΙΚΑ               | 10  | ▪ 2 <sup>η</sup> Σύνοδος Προέδρων - Αντιπροέδρων ΤΕΙ                                                                    |
|    |                       | 13  | ▪ Προτάσεις της Διοίκησης του ΤΕΙ Αθήνας στη Σύνοδο Προέδρων στη Πάτρα                                                  |
|    |                       | 15  | ▪ <b>Μ. Μπρατάκος:</b> “Επαγγελματικά δικαιώματα πτυχιούχων- διπλωματούχων ΑΕΙ και Επαγγελματικοί Φορείς, Επιμελητήρια” |
|    |                       | 19  | ▪ Σύσκεψη των Προέδρων των ΕΕ&Ε                                                                                         |
|    |                       | 20  | ▪ Επιστολή του Προέδρου του ΤΕΙ-Α προς τον Υπουργό Παιδείας                                                             |
| 3  | ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ            | 25  | ▪ <b>Μεταπτυχιακό</b> Πρόγραμμα με τίτλο “Υλικά Οδοντικής Τεχνολογίας”                                                  |
|    |                       | 27  | ▪ Προφίλ του τμήματος Νοσηλευτικής (σπουδές στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα)                                      |
|    |                       | 31  | ▪ <b>Ι. Χάλαρης:</b> Αξιολόγηση στο ΤΕΙ Αθήνας                                                                          |
|    |                       | 35  | ▪ <b>Π. Αξαόπουλος:</b> Το ΤΕΙ Αθήνας ανοίγει το “δρόμο της ανανεώσιμης ενέργειας” προς τη κεντρική Ασία                |
|    |                       | 37  | ▪ Αφιέρωμα: <b>Έτος Γιάννη Ρίτσου</b>                                                                                   |
| 4  | ΑΡΘΡΑ - ΑΠΟΨΕΙΣ       | 39  | ▪ <b>Α. Καμμάς:</b> Φεστιβάλ Επιδαύρου (μια σύντομη ιστορική αναδρομή)                                                  |
|    |                       | 44  | ▪ <b>Ε. Παπαγεωργίου:</b> Η ιατρική στην αρχαία Ελλάδα                                                                  |
|    |                       | 50  | ▪ <b>Π. Τομάρας:</b> Ολοκληρωμένες νομοθετικές παρεμβάσεις                                                              |
|    |                       | 52  | ▪ <b>Κ. Σέκερης:</b> Οφέλη και προβληματισμοί από την αξιοποίηση των επιτευγμάτων των μοριακών βιοεπιστημών             |
|    |                       | 58  | ▪ <b>Ν. Χιωτίνης:</b> Homeschooling και... ύμεις άδετε                                                                  |
| 5  | ΑΦΙΕΡΩΜΑ              | 62  | ▪ 27 Μαρτίου: <b>Παγκόσμια ημέρα θεάτρου</b>                                                                            |
| 6  | ΕΡΕΥΝΑ - ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ  | 65  | ▪ <b>Χ. Φράγκος, Κ. Φράγκος, Κ. Βάλβη:</b> Εξάρτηση από το INTERNET των φοιτητών του ΤΕΙ Αθήνας                         |
| 7  | ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ         | 73  | ▪ <b>Π. Πετρίδης:</b> Καρκίνος του παχέος εντέρου. <i>Τι πρέπει να ξέρω...</i>                                          |
| 8  | ΤΑ ΝΕΑ ΤΟΥ ΤΕΙ        | 77  | ▪ Νέα της Διοίκησης, Νέα από τα Τμήματα, Νέα της Επιτροπής Εκπαίδευσης και Ερευνών                                      |
| 9  | ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ ΝΕΑ         | 108 | ▪                                                                                                                       |
| 10 | ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ             | 112 | ▪                                                                                                                       |
| 11 | ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ | 118 | ▪                                                                                                                       |



Ο Πρόεδρος  
και το Συμβούλιο  
του ΤΕΙ Αθήνας  
σας εύχονται

*Καλό Πάσχα!*



4

## ΑΡΘΡΑ ΑΠΟΨΕΙΣ

- **A. Καμμάς**  
Φεστιβάλ Επιδαύρου  
(μια σύντομη ιστορική αναδρομή)
- **E. Παπαγεωργίου**  
Η ιατρική στην αρχαία Ελλάδα
- **Π. Τομάρας**  
Ολοκληρωμένες νομοθετικές παρεμβάσεις
- **Κ. Σέκερης**  
Οφέλη και Προβληματισμοί από την Αξιοποίηση  
των Επιτευγμάτων των Μοριακών Βιοεπιστημών
- **N. Χιωτίνης**  
Homeschooling και... ύμεις άδετε

# Ιατρική Η ιατρική στην αρχαία Ελλάδα\*

του **Ε. Παπαγεωργίου**,  
καθηγητή του Γενικού Τμήματος Βασικών Ιατρικών μαθημάτων

## ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ ΚΑΙ ΑΣΚΛΗΠΕΙΑ

Αφορμή για το θέμα της σημερινού σημειώματος, μου έδωσε ένα βιβλίο που έπεσε τελευταία στα χέρια μου σχετικά με την ιατρική στην αρχαία Ελλάδα. Από τα διάφορα κεφάλαια προτίμησα αυτά περί του Ασκληπιού και των Ασκληπιείων και ίσως μία άλλη φορά μας δοθεί η ευκαιρία να αναφερθούμε και στον Ιπποκράτη από τον οποίον, όπως μας είναι γνωστό, αρχίζει και η κατ' εξοχήν επιστημονική περίοδος της ιατρικής.

Με αυτό θέλω να πω ότι η Ιατρική του Ασκληπιού είναι περισσότερο γέννημα των μύθων και δοξασιών του λαού, αποτέλεσμα μιας ασυνείδητης λαϊκής σοφής διαδικασίας, παρά έργο ενός φωτισμένου ατόμου, όπως έχουμε συνηθίσει να βλέπουμε στην καθαρά ιατρική περίοδο του πολιτισμού μας σε σχέση με τις διάφορες ιατρικές, φιλοσοφικές ή άλλες θεωρίες.

Η εποχή του Ασκληπιού είναι ακόμα εποχή του μύθου, ενός μύθου όμως που έχει συγκεκριμενοποιηθεί σε καθορισμένες ιατρικές τεχνικές και πράξεις, μορφές ή εξελίξεις των οποίων βρίσκουμε ακόμα και σήμερα.

## Η ιατρική πριν από τον Ασκληπιό

Αρχικά στη “μητριαρχική” περίοδο της κοινωνίας το ρόλο του ιατρού στην ομάδα κατείχε η “σοφή γερόντισσα” που με μάγια, μαγανείες και ξόρκια προσπαθούσε να θεραπεύσει τους ασθενείς από τα δεινά τους.

Κατά την Προμυθολογική και Μυθολογική περίοδο τόσο η νόσος όσο και η θεραπεία της ήταν έργο θεϊκό.

Ήταν οι θεοί που οργισμένοι ή προσβεβλημένοι τιμωρούσαν κάποιον με αυτή ή την άλλη πάθηση, γι' αυτό και οι ίδιοι ήσαν οι μόνοι που θα μπορούσαν να τη θεραπεύσουν.

Μεσολαβητές στην προσπάθεια αυτή, ήσαν

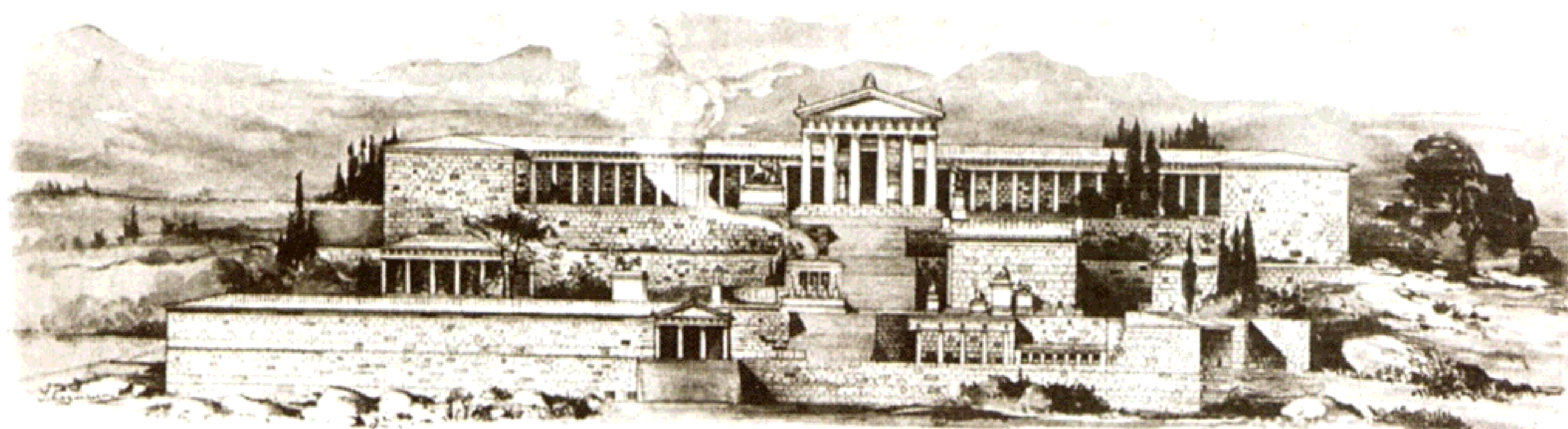
οι ιερείς που ως εκπρόσωποι των θεών του Ολύμπου επί της γης, εκτελούσαν τις θυσίες των ανθρώπων προς τους θεούς και διαβίβαζαν τις παρακλήσεις τους για τη θεραπεία τους.

**Οι ιερείς-ιατροί** δηλαδή της εποχής, θεράπευαν όχι με τη δική τους δύναμη αλλά ετερόφωτα, θα λέγαμε, με έμπνευση και καθοδήγηση των θεών. Οι εντολές και υποδείξεις τους εκτελούντο χωρίς αντίρρηση, μια και δια του στόματός τους εξέφραζαν τις επιθυμίες τους οι ίδιοι οι θεοί.

Αλλά και οι ίδιοι οι θεοί είχαν τον ιατρό τους, που τους φρόντιζε στους τραυματισμούς τους, που δεν ήταν άλλος από τον **Απόλλωνα**.

Είναι πάρα πολλά τα παραδείγματα της ιατρικής

\*Βασισμένο και με αποσπάσματα από το βιβλίο του Διον. Τουλιάτου “Η ελληνική ιατρική δια μέσου των αιώνων”



Ασκληπιείο, Κως (αναπαράσταση)

ικανότητας του Απόλλωνα. Υπενθυμίζω μόνο τη φροντίδα του τραύματος του Πλούτωνα, θεού του Αδη, που τραυματισμένος από τον Ηρακλή ζήτησε βοήθεια από τον Δία. Αυτός βέβαια, του έστειλε τον Απόλλωνα που τον εγιάτρεψε με βότανα που έβαλε πάνω στο τραύμα του (Ιλιάς Ε 401), αλλά και τον Αρη τον θεό του πολέμου γιάτρεψε ο Απόλλωνας με παυσίπονα βότανα της Αιγύπτου (Ιλ. Ε 899-905).

Βέβαια, πλην των θεραπευτικών του ικανοτήτων ο Απόλλωνας ήταν αυτός που με τα βέλη του έστειλε πολλές φορές στους ανθρώπους τις ασθένειες και τις επιδημίες. Αλλά και αυτό ταιριάζει στη θεοκρατική αντίληψη περί νόσου και θεραπείας της.

Ακόμα πέρα από τον Απόλλωνα, άλλοι δύο θεοί, ή θεές για να κυριολεκτούμε, διεκρίνοντο για τις θεραπευτικές τους ιδιότητες.

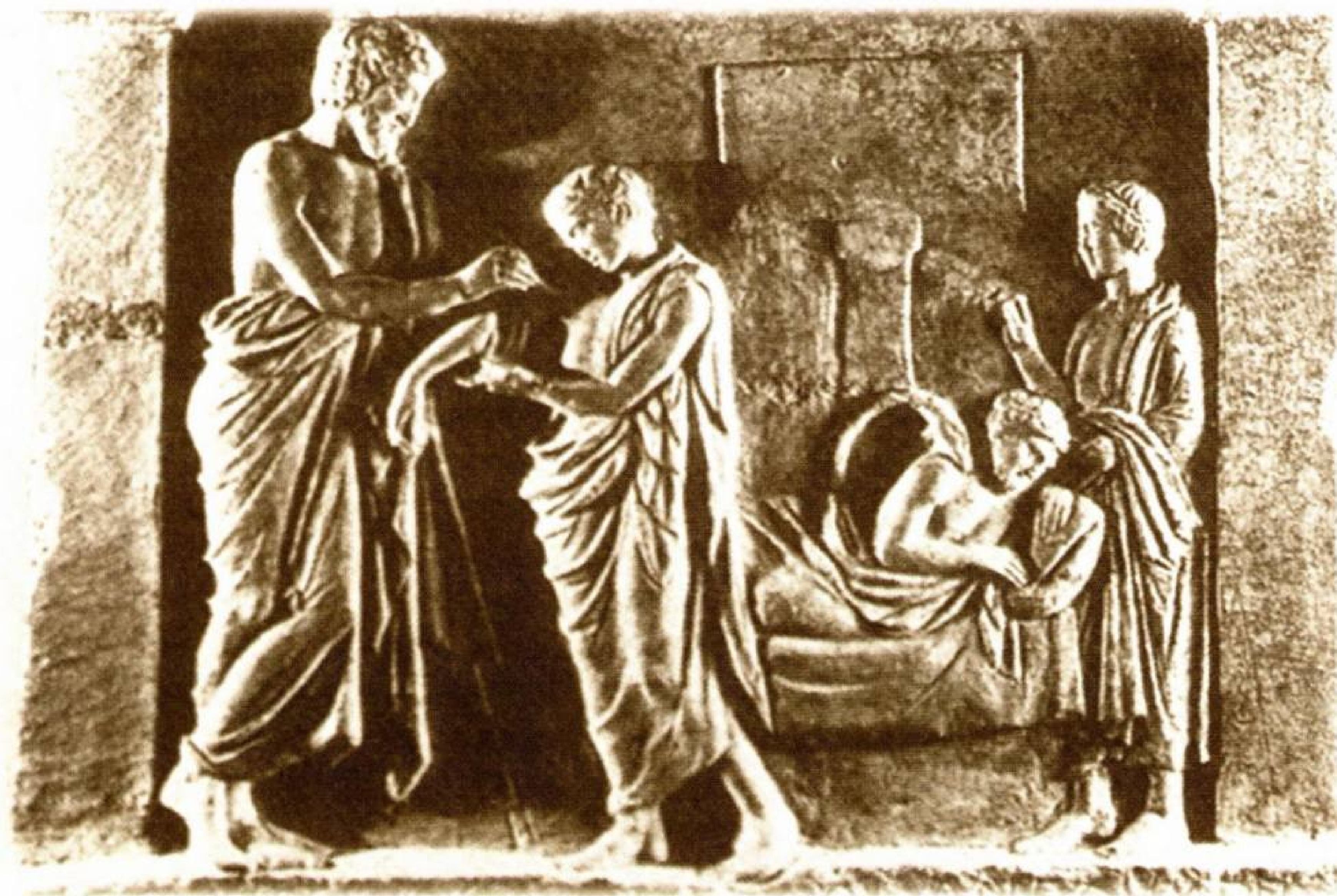
**Η Αθηνά**, που γι' αυτό τον λόγο ονομάζονταν και "**Αθηνά Υγεία**", λόγω της ικανότητάς της να καθαρίζει τον αέρα από τα ασθενοφόρα στοιχεία του, και "**Αθηνά Οπτιλέτης**" ως προστάτιδα των οφθαλμών (κυρίως στη Σπάρτη). Ακόμα η Αθηνά ήταν αυτή που υπέδειξε στον Περικλή,

μέσα από κάποιο όνειρο τα μέσα θεραπείας του αρχιτέκτονα Μνισική, όταν αυτός έπεσε και τραυματίστηκε θανάσιμα κατά την ανέγερση των προπυλαίων της Ακρόπολης.

Η δεύτερη θεά, με θεραπευτικές ικανότητες ήταν η **Άρτεμις, δίδυμη αδελφή του Απόλλωνα**, που λατρευόταν και ως προστάτιδα των γυναικών και των παιδιών όπως επίσης και της λοχείας και γι' αυτό ονομαζόταν "**λοχεία**" **Άρτεμις**.

Οποσδήποτε κατά τόπους αναφέρονται και άλλοι θεοί ή ημίθεοι να κατέχουν θεραπευτικές ιδιότητες, να χρησιμοποιούν βότανα ή μυστηριώδη φίλτρα που θεράπευαν διάφορες ασθένειες και έδιναν νέα ζωή και σφρίγος.

Η μεγάλη αυτή λατρεία των Ελλήνων στους μυθολογικούς ιατρούς, θεούς και ημίθεους εκτοπίστηκε σταδιακά από άτομα που ήταν περισσότερο υπαρκτά παρά μυθολογικά και που κατείχαν κυρίως ιατρικές ικανότητες όπως ο **Αμφιάραος, ο Τροφώνιος, ο Πρωτεσίλαος, ο Μελάμποδας και τέλος ο Χείρωνας**. Αλλά και αυτούς ακόμα, αντικατέστησε ένας ιδιαίτερος θεός-άνθρωπος που δεν είχε καμία άλλη απασχόληση πλην της ασκήσεως της ιατρικής



τέχνης, που υπήρξε και ο πρώτος συστηματικός διδάσκαλος της ελληνικής ιατρικής, ο φημολογούμενος ως γιός του Απόλλωνα, **Ασκληπιός**.

Ο Ασκληπιός σύμφωνα με αναφορές του Πίνδαρου, του Πλάτωνα κ.α. κληρονόμησε το ταλέντο της ιατρικής από τον πατέρα του, ενώ διδάχτηκε από το Χείρωνα, τον Κένταυρο, στις πλαγιές του Πηλίου τη χρήση των φαρμάκων και άλλων φυσικών μέσων, τα οποία τελειοποίησε μαζί με άλλες φυσικές και ψυχολογικές μεθόδους και τις συστηματικοποίησε σε συγκεκριμένες ιατρικές τεχνικές. Ακόμα είναι ο πρώτος που χρησιμοποίησε ιατροχειρουργικές μεθόδους για τη διάνοιξη επιφανειακών αποστημάτων, ευθειάσεων καταγμάτων κλπ. (Πινδ. Πυθίου 3.45). Την τέχνη του αυτή δίδαξε στους γιούς του και τα εγγόνια του (Πλατ. Συμπ. IB 186), οι οποίοι υπήρξαν και οι ιδρυτές των πρώτων Ασκληπιείων.

**Υπήρξε όμως ο Ασκληπιός θεός ή άνθρωπος;**

Η αλήθεια είναι ότι άλλοτε αναφέρεται ως άνθρωπος θείας καταγωγής, άλλοτε ως ιατρός περίδοξος που κατέχει τη δύναμη να “ανασταίνει πεθαμένους και να θεραπεύει νοσούντες” (ανιστάναι τεθνεώτας και νοσούντας ιάσθαι) όπως αναφέρει ο Ξενοφώντας, και άλλοτε κατέχων θεική κληρονομιά, ή ακόμα και ως θεός ο ίδιος, ο θεός της ιατρικής τέχνης.

**Ίσως υπήρξε, τρόπος του λέγειν, και τα δύο.**

Ένας προικισμένος ηγεμόνας της Θεσσαλίας, με καταγωγή την Τρίκκη (Τρίκαλα), όπως συγκλίνουν πολλές αναφορές, που όμως τις ικανότητές του θεοποίησε ο λαϊκός μύθος, πολλά χρόνια μετά τον θάνατό του.

Με το πρόσωπο του Ασκληπιού ταυτίζεται η **μορφή του όφη -του φιδιού-** χαρακτηριστικού συμβόλου για τους ιατρούς όλου του κόσμου.

Μια έμμεση θα λέγαμε αναγνώριση ότι η ιατρική τέχνη όπως και τόσα άλλα, άπλωσε τις πρώτες ρίζες της στον ελληνικό χώρο.

Ο μύθος θέλει τον Ασκληπιό να προσπαθεί να



επαναφέρει στη ζωή τον ήρωα Γλαύκο, γιό του Μίνωα. Εκείνη τη στιγμή, και ενώ σκεφτόταν το τι θα μπορούσε να βοηθήσει στην κατάσταση, ένα φίδι άρχισε να ανεβαίνει στο ραβδί του. Ο Ασκληπιός το πέταξε μακριά και το σκότωσε. Τότε ένα άλλο φίδι μεγαλύτερο πλησίασε το σκοτωμένο και τούδωσε στο στόμα ένα βότανο που είχε στο δικό του. Το σκοτωμένο φίδι ζωντάνεψε και εξαφανίστηκε μαζί με το σωτήρα του.

Ο Ασκληπιός σκέφτηκε τότε να χρησιμοποιήσει το ίδιο βότανο για τον πνιγμένο Γλαύκο, πράγμα που έπιασε και έτσι ο Γλαύκος επανήλθε στη ζωή.

Από τότε ο Ασκληπιός αποφάσισε να έχει το φίδι ως σύμβολο της τέχνης του, μια και πιστευόταν -και όχι μόνο από τους αρχαίους Έλληνες- ότι τα φίδια κατέχουν όλα τα θεραπευτικά βότανα γι' αυτό και πεθαίνουν μόνο από γεροντικό μαρασμό ή βίαιο θάνατο, ποτέ από ασθένειες.

Ο Ασκληπιός μέσα από τις μυθικές και υπερβολικές σε κάθε περίπτωση, αναφορές στο όνομά του (μια και νεκρούς ακόμα ανέσταινε) είναι ο πρώτος Έλληνας ιατρός που χορήγησε φάρμακα σε μορφή αφεψημάτων, εγχυμάτων ή σκόνης, προφανώς μαλακτικά για τον βήχα, ναρκωτικά, αιμοποιητικά ή αφροδισιακά.

Ακόμη είναι ο πρώτος που αντιλήφθηκε την αξία της υποβολής και αυθυποβολής και μέσα από αυτές την κινητοποίηση των ψυχικών δυνάμεων του ασθενή για την αντιμετώπιση της νόσου.

Στα μετέπειτα δημιουργούμενα Ασκληπιεία, όπως θα αναφέρουμε παρακάτω, η θεραπεία γινόταν στα "ανακλιντήρια" με ύπνωση. Οι ασθενείς δηλαδή ξάπλωναν τη νύκτα σε ειδικό περίπτερο του ναού, που ονομαζόταν "εγκοιμητήριο" στο οποίο γινόταν προσπάθεια δημιουργίας αισθήματος αυθυποβολής και πρόκλησης κάποιου μαντικού ονείρου, βάσει του οποίου θα καθοριζόταν η μετέπειτα θεραπεία.

**Ποιες ήταν όμως οι βασικές αρχές της θεραπείας;**

**Από τα σωζόμενα γραπτά διαφαίνεται ότι οι αρχές πάνω στις οποίες στηρίχθηκε η ιατρική τέχνη στα Ασκληπιεία είναι τρεις:**

- η πίστη
- η υγιεινοθεραπεία και
- η φαρμακοθεραπεία.

Αυτές δηλαδή, που με άλλοτε άλλη μορφή επικρατούν στην ιατρική μέχρι και σήμερα.

Αρχικά η πίστη στη θεϊκή βοήθεια φαίνεται να ήταν ο κύριος θεραπευτικός παράγοντας των προσερχομένων ασθενών. Αργότερα, και με την προοδευτική εξασθένηση του θρησκευτικού συναισθήματος προστέθηκαν η υγιεινοθεραπεία και η φαρμακοθεραπεία και χρησιμοποιήθηκαν τα λουτρά, οι γυμναστικές ασκήσεις, η διαίτα, τα καθαρτικά, οι αφαιμάξεις και μαλάξεις σε συνδυασμό με διάφορα βότανα και φυτά. Αναφέρεται ακόμα ότι ο Ασκληπιός είχε **τέσσερις κόρες, την Υγεία, την Ιασώ, την Ακεσώ και την Πανάκεια**, που τον βοηθούσαν στο έργο του.

### **Τα Ασκληπιεία**

Από τα 300-320 Ασκληπιεία που περιγράφονται στον ελλαδικό χώρο, **το αρχαιότερο φαίνεται να είναι αυτό της Τρίκκης, στη Θεσσαλία.**

Όλα τα Ασκληπιεία ήταν κατασκευασμένα σε εξαιρετικές τοποθεσίες, μια και εκτός της "εγκοιμίσεως" αυτή η ιαματική δύναμη της καθαρής και αμόλυντης φύσης και η ενεργητική της επίδραση στον οργανισμό - πράγμα που γνωρίζουμε όλοι μας από τον ίδιο τον εαυτό μας - έπαιζε καθοριστικό ρόλο στη θεραπεία των ασθενών που προσήρχοντο σ'αυτά.

Από τα Ασκληπιεία αυτά μερικά ξεχώρισαν σε φήμη και δόξα, όπως π.χ. αυτό της **Επιδαύρου**, η λειτουργία του οποίου υπολογίζεται γύρω στον 9<sup>ο</sup> αι. π.Χ., ενώ άνθισε και δοξάστηκε στο πανελλήνιο στο δεύτερο μισό της τελευταίας χιλιετίας π.Χ.

**Προ του Ασκληπιείου της Επιδαύρου**

ιδιαίτερα φημισμένο ήταν αυτό της νήσου Κω. Στο Ασκληπιείο αυτό διδάχθηκε την ιατρική ο μέγας **Ιπποκράτης**, ο οποίος με τη σειρά του το δόξασε μέσα από την τελειοποίηση και επιστημονικοποίηση της ιατρικής, η οποία αποτελεί δικό του βασικό δημιούργημα.

Ένα ακόμα φημισμένο Ασκληπιείο ήταν αυτό της πόλης της **Περγάμου** επιφανές πνευματικό κέντρο της αρχαίας Ελλάδας.

Στο Ασκληπιείο αυτό φαίνεται να πρωτοχρησιμοποιήθηκε ένα αρχαίο ιατρικό εργαλείο, η **σπλεγγίς (η ξύστρα)** με την οποία τρίβονταν οι λουόμενοι στα νερά της ιαματικής πηγής, όσοι υπέφεραν από ατονία του νευρικού συστήματος.

Είχε βέβαια και η Αθήνα το δικό της Ασκληπιείο, που όμως ήταν περισσότερο φημισμένο για την αρχιτεκτονική κατασκευή του και τα πολλά αγάλματα που το διακοσμούσαν παρά για τη θεραπευτική του αξία. Βρισκόταν στον τόπο που αργότερα -ίσως όχι τυχαία- κτίσθηκε ο μικρός ναός των **Αγίων Αναργύρων (Κοσμά και Δαμιανού)** προστατών των ιατρών, που και αυτοί οι ίδιοι διακρίθηκαν για τις θαυματουργικές τους ικανότητες.

Γενικά τα Ασκληπιεία είχαν ορισμένα βασικά κτίρια τα οποία πλουτίζονταν ανάλογα με την αίγλη του Ασκληπιείου με πολλά άλλα βοηθητικά. Πρώτο και ίσως βασικότερο όλων ήταν ο **Ναός του Ασκληπιού** μέσα στον οποίο για περισσότερα από 1500 χρόνια λατρευόταν ο Ασκληπιός σαν Θεός.

Στην **Επίδαυρο** ο ναός είχε -σύμφωνα με περιγραφές της εποχής- διαστάσεις 24,1/2 x 13,1/2 και εκοσμήτο με αγάλματα, αετώματα κλπ, είχε 36 δωρικούς κίονες και μεγαλοπρεπή είσοδο στολισμένη με ελεφαντόδοντο και χρυσά καρφιά. Μέσα στον ναό κυριαρχούσε το **χρυσελεφάντινο άγαλμα του Ασκληπιού**.

**Δεύτερο βασικό κτίριο ήταν το “Αβατο” ή “Εγκοιμητήριο”**. Ήταν μονώροφο ή διώροφο και προοριζόταν για τη διαμονή και θεραπεία

των ασθενών. Είχε, όπως αποκαλύφθηκε στις διάφορες ανασκαφές ιδιαίτερη αρχιτεκτονική σε σχέση με το χώρο ώστε να εξασφαλίζει την κατά το δυνατόν υγιεινή διαμονή.

Το “Αβατο” της **Επιδαύρου** είχε διαστάσεις 70 x 9,1/2 μέτρα, με πηγάδι βάθους 17 μέτρων στο κέντρο και καθαρό νερό σ’ όλη τη διάρκεια του έτους.

Στα περισσότερα φημισμένα Ασκληπιεία της εποχής προστέθηκε αργότερα ένα τρίτο κτίριο το ονομαζόμενο “**καταγώγιον**” (ξενοδοχείο) που προοριζόταν για τη διαμονή του πλήθους των επισκεπτών και των συγγενών τους.

Ακόμα προστέθηκαν με το χρόνο, **Προπύλαια, Λουτρά, Θέατρο, Στάδιο, Ωδείο, Βιβλιοθήκη, Παλαίστρα, Υδραγωγείο, Ιππόδρομος κ.α.** για την ψυχαγωγία των ασθενών και των επισκεπτών συγγενών τους.

Το περίφημο αρχαίο Θέατρο της **Επιδαύρου** με τις τότε 14.000 θέσεις του ήταν τμήμα του περιφημότερου ίσως Ασκληπιείου της αρχαίας Ελλάδας.

Σε πολλά από τα Ασκληπιεία γίνονταν εορτές η εισημότερη των οποίων ήταν τα “**Μεγάλα Ασκληπιεία**” κάθε τέσσερα 4 χρόνια με πανελλήνιο χαρακτήρα και στεφάνι από δάφνη για έπαθλο, ενώ περισσότερο σαν τοπική πανήγυρις λειτουργούσε η εορτή των “**Μικρών Ασκληπιείων**” με στεφάνι ελιάς ως έπαθλο.

#### Θεραπευτική ιεραρχία

Τα Ασκληπιεία διαχειρίζονταν από μία αυστηρά ιεραρχημένη ομάδα. Όλων προϊστάτο ο ονομαζόμενος μέγας ιερέας, ή **Πρωθιερέας**, ο σημερινός διευθυντής της κλινικής δηλαδή. Ως βοηθό του είχε τον “**Πυρφόρο ή Πυροφόρο**” που τον αντικαθιστούσε όποτε αυτό ήταν αναγκαίο. Ακόμη υπήρχαν οι “**Ιερομνήμονες**” οι σημερινοί βοηθοί ιατροί, θα έλεγε κανείς, και η θεραπευτική ομάδα έκλεινε με τους “**θεράποντες**” (άνδρες νοσοκόμους) και τις “**Ιέρειες**” (γυναίκες νοσοκόμες). Απ’ όλους αυτούς, μόνο οι ανώτεροι

εθεράπευαν, ενώ οι υπόλοιποι ανελάμβαναν τη μύηση και την προπαρασκευή των ασθενών, όπως επίσης επέβλεπαν την καλή λειτουργία των λουτρών, της φυσιοθεραπείας κλπ.

### Περιγραφή της θεραπείας

Ο ασθενής εισέρχεται από την Πύλη των Προπυλαίων, που στην Επίδαυρο τουλάχιστον έφεραν την επιγραφή “ο εισερχόμενος εντός του ευώδους και ιερού τούτου χώρου πρέπει να είναι ευσεβής την ψυχήν, καθαρός το σώμα και να φρονεί όσια” σαν υγιεινό παράγγελμα και απαραίτητο ηθικό εφόδιο για τη θεραπεία.

Παρελαμβάνεται από κάποιον θεραπευτή και αφού θυσίαζε στο Θεό Ασκληπιό λουζόταν στην ιερή πηγή και οδηγείτο σε ένα από τα δωμάτια. Κατόπιν, καθοριζόταν η ειδική αγωγή που θα έπρεπε να ακολουθήσει όσον αφορά τη νηστεία, μαλάξεις, υδροθεραπεία, γυμναστική κλπ. ερχόμενος πια σε επαφή μόνο με τους ιερείς του Ασκληπιείου. Αυτοί προσπαθούσαν με διάφορους τρόπους όπως θυσίες, συζητήσεις κλπ. να του αυξήσουν την πίστη στο θεό Ασκληπιό.

Όταν ο ασθενής θεωρείτο πια έτοιμος και αρκετά εξαγνισμένος, τότε μόνο οδηγείτο στην καθοριστική γι’ αυτόν φάση της θεραπείας του, στο εγκοιμητήριο. Αμέσως πριν θα έπρεπε να πιεί νερό από την πηγή της “Λήθης” για να ξεχάσει τα περασμένα και της “Μνημοσύνης” για να ενθυμείται αυτά που επρόκειτο να συμβούν.

Στο εγκοιμητήριο ξαπλωμένος σε προβειές ζώων, ανάμεσα στα ιερά φίδια που περιφέρονταν ελεύθερα, σε υποβλητική και κατανυκτική ατμόσφαιρα που τη βοηθούσαν περισσότερο οι αναθυμιάσεις από τις καύσεις διάφορων φυτών και το προηγούμενο χορηγούμενο εκχύλισμα διάφορων φαρμακευτικών ουσιών ετοιμαζόταν

να δεχθεί στον ύπνο του την επίσκεψη του θεού. Αυτός θα άκουγε το ονειροπαράληρημά του και θα έδινε σύμφωνα με τα λεγόμενά του τις εντολές θεραπείας του μέσα από το στόμα του αρχιερέα.

**Η εφαρμοζόμενη δηλαδή θεραπεία ήταν εντυπωσιακή και περιελάμβανε στοιχεία φαρμακευτικής αγωγής, φυσικοθεραπείας και ψυχοθεραπείας, απαραίτητες, ιδίως για κάθε νευροψυχική πάθηση.** Ακόμα, όπου ήταν αυτό αναγκαίο εκτελούνταν όπως αναφέραμε και μικρές χειρουργικές πράξεις.

Θα πει κανείς, και πόσο αποτελεσματικά ήταν όλα αυτά;

Ίσως την απάντηση μας τη δίνουν τα μέχρι τώρα ευρήματα τα σχετικά με τα Ασκληπιεία και τις θεραπευτικές τους δυνατότητες.

Ενώ υπάρχουν εκατοντάδες αναφορές σε θεραπείες που φθάνουν τα όρια του θαύματος μέχρι τώρα δεν έχει βρεθεί ούτε μία που να λέει ότι κάποιος πήγε και δεν θεραπεύτηκε ή έγινε χειρότερα, όπως καμιά φορά συμβαίνει στα σύγχρονα νοσοκομεία.

Ίσως αυτό οφείλεται στην ιατρική φιλοσοφία του Ασκληπιού που δεν περιοριζόταν στη θεραπεία μόνο της πάθησης του ασθενή, αλλά **τον αντιμετώπιζε σαν οντότητα με σώμα και ψυχή και προσπαθούσε να του καλλιεργήσει και τα δύο.** Αν βέβαια, θεωρήσουμε ότι η ιατρική του Ασκληπιού - η εφαρμοζόμενη στα Ασκληπιεία - ήταν περισσότερο δημιούργημα του μύθου, τότε θα λέγαμε ότι την αντιμετώπιση αυτή είχε και έχει ανάγκη ο άνθρωπος γενικότερα.

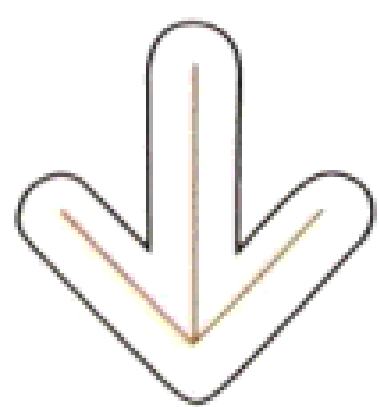
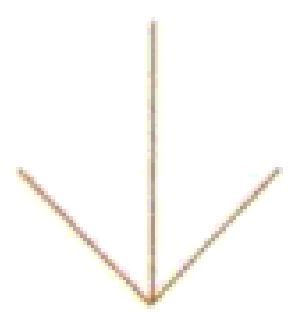
Μία αντιμετώπιση που στην εποχή μας τείνει να εκλείψει, μια και **οι τόσο πολύ “εξειδικευμένοι” ιατροί συνήθισαν να βλέπουν περισσότερο ή μόνο το όργανο που πάσχει και ξεχνάνε ότι αυτό το όργανο σε κάποιον ανήκει.**



Τα “Τεχνολογικά Χρονικά”  
εύχονται  
στους αναγνώστες τους

*Καλό Πάσχα!*



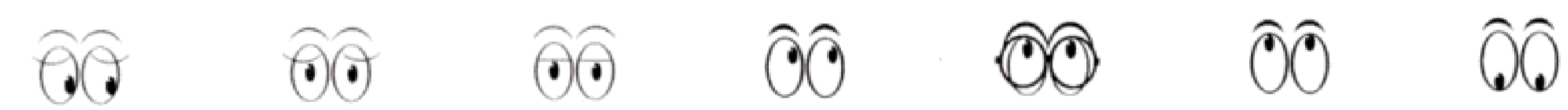
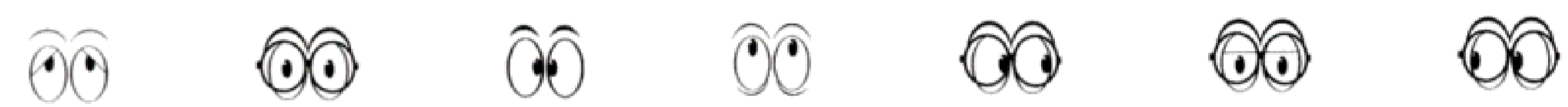
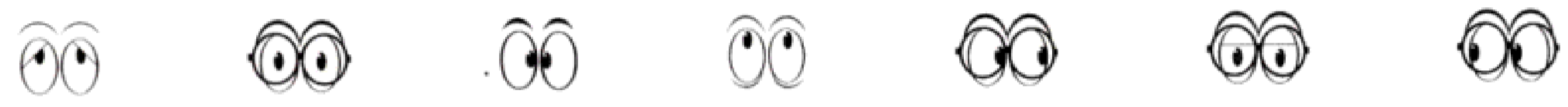
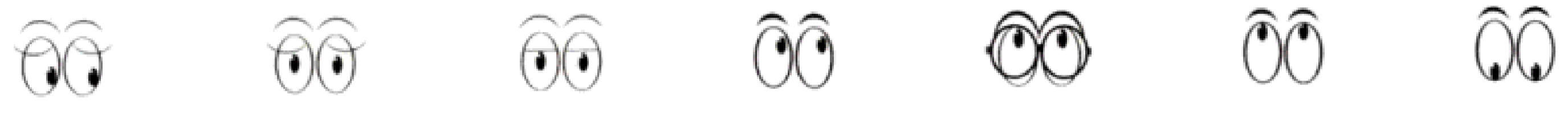


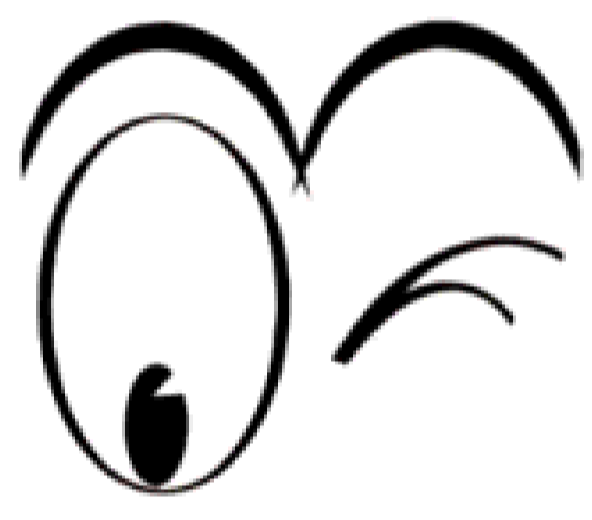
#### Δημοσίευση άρθρων

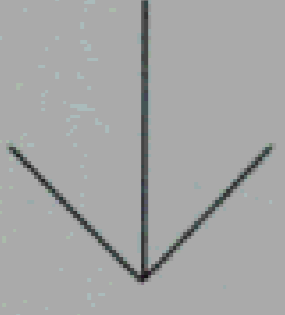
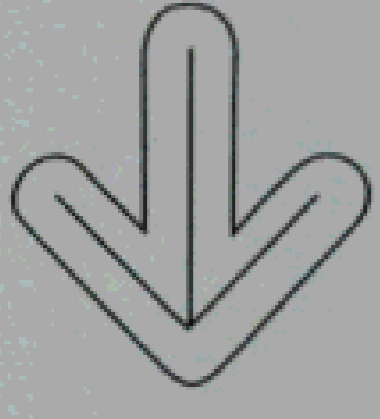
Γίνονται δεκτά άρθρα που πραγματεύονται **επίκαιρα ζητήματα στο χώρο της εκπαίδευσης ή και θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος**. Τα κείμενα πρέπει να αποστέλλονται με e-mail, σε μορφή Word, ενώ οι φωτογραφίες που τα συνοδεύουν πρέπει να είναι σε ηλεκτρονική μορφή σε υψηλή ανάλυση. Η βιβλιογραφία, αν υπάρχει, παρατίθεται μόνο με τη μορφή υποσημειώσεων. Τα άρθρα, τα οποία μπορεί να είναι πρωτότυπα ή αναδημοσιεύσεις, δεν επιτρέπεται κατά κανόνα να υπερβαίνουν τις 2.000 λέξεις.

Για να δημοσιευτεί ένα κείμενο, πρέπει να εγκριθεί από την Συντακτική Επιτροπή. Η μερική ή ολική αναπαραγωγή κειμένων του περιοδικού επιτρέπεται μόνο με την άδεια του Εκδότη.

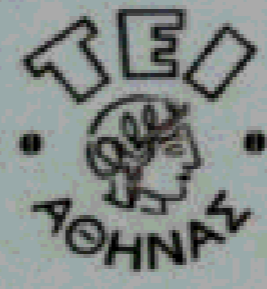
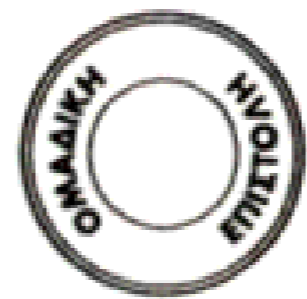
Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνούν με την κα Ι. Αναστασάκου, τηλ.: 210 5385174, Fax: 210 5385852, e-mail: [eee@teiath.gr](mailto:eee@teiath.gr)





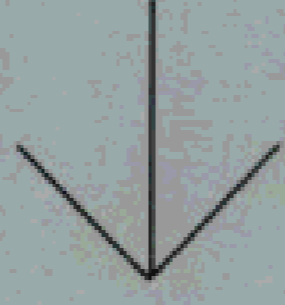


ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΟ  
ΤΙΜΟΙ  
Γραφείο  
Αριθμός Άδειας



Αν. Σπυριδωνος, 122 10 Αιγάλεω  
Τηλ.: 210 538 5100, fax: 210 591 1590  
e-mail: info@teiath.gr, webmaster@teiath.gr

ISSN 1791-7247



www.teiath.gr